

Utvalg vil ha patent på dyr og planter

Et utvalg i den offentlige bioteknologinemnda går inn for at det kan gis patent på dyr og planter som har praktisk anvendelse innen produksjon og forskning. Det vil i så fall kreve endring av norsk lov.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Utvalgets innstilling ble overlevert bioteknologinemnda i sommer. N&M Bulletin har fått tilgang til dokumentet, som sekretariatet for nemnda ønsker å holde hemmelig.

Utvalget forslår at planter og dyr kan patenteres når de inngår i en industriell, genteknologisk prosess. Utvalget viser til at genmodifiserte organismer har fått en stor anvendelse innen industrien, spesielt innen framstilling av medisiner.

Utvalget nevner spesielt to områder hvor genteknologi bru-

kes i dag, som blir skadelidende hvis det ikke blir patent på dyr og planter.

-- Forskning taper

Det gjelder dyr som genmodifiseres for å tjene som modeller for sykdommer hos mennesker, og dyr som brukes som organdonorer til mennesker -- for eksempel gris.

-- Norsk forskning og utnytting av norske forskningsresultater kan bli skadelidende om man ikke finner fram til tolkninger av patentloven som sikrer at denne typen framstilling og bruk av genmodifiserte dyr kan gis tilfredsstillende beskyttelse, heter det.

Hydro en av tre bak utspill

Bioteknologinemnda består av 23 medlemmer fra departement og organisasjoner. Tre av disse medlemmene har sittet i utvalget som har vurdert patent på genmodifiserte organismer. De tre medlemmene er Sigurd Gulbrandsen fra Norsk Hydro, Åge Haugen fra Statens Ar-

beidsmiljøinstitutt og Hans Prydz fra Bioteknologisenteret på Blindern.

Forbudt

Den norske patentloven forbyr patent på dyr og planter. Den opprinnelige begrunnelsen var at patent på dyr og planter ikke oppfyller de tekniske patentkravene. Men med genteknologien er det blitt lettere å oppfylle kravene, noe som har ført til at den europeiske patentorganisasjonen allerede har gitt patenter på dyr og planter.

Men i Norge er det foreløpig enighet om beholde den strenge praksisen på feltet.

-- Det har sammenheng med at det er bredere komplikasjoner ved det å gi patent på dyr og planter enn bare at det ikke oppfyller de tekniske patentkravene, sier fungerende underdirektør Inger Næss i Miljøverndepartementet til N&M Bulletin.

Bioteknologinemndas flertall har tidligere sagt nei til patent på dyr og planter. I vedtaket heter det at det kan være meget vanskelig å isolere gen-

materialet, spesielt hvis materialet ikke har vært isolert og karakterisert før.

-- Oppsiktsvekkende

Leder i Naturvernforbundet, Heidi Sørensen, sier utvalgets innstilling er oppsiktsvekkende.

-- Hvis innstillingen går gjennom, vil Norge ha den mest liberale patentloven i verden, kanskje med unntak fra USA, sier hun.

Sørensen sier det er en rekke betenkeligheter ved å gi patent på dyr og planter. Blant annet mener hun det er forkastelig hvis en person eller bedrift skal få enerettighet på noe som i utgangspunktet er vår felles arv. Dessuten kan patent på dyr og planter gjøre noe med vårt syn på livet.

-- Slike patenter underbygger holdninger som går på at mennesket fritt kan manipulere og kontrollere naturen, sier Sørensen til N&M Bulletin.

Folkehelsa advarer mot Gardermoen

side 3

Økologisk landbruk gir milliardgevinst

side 4

Økende trafikkproblemer i byene

side 5

Doblet ozonhull over Antarktis på ett år

side 10

Franske dråper på retur i Norge

side 19

Natur & miljø Bulletin

Norges Naturvernforbund

Ansvarlig redaktør: Jon Knut Berg

Red. sekr.: Ole P. Pedersen
Journalist Jens P. Toldnæs
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo

Bankgiro: 1720.05.00717

Postgiro: 0803 50 94602

E-post: <red.naturvern-@oslonett.no>

Telefon: 22 71 55 20

Telefax: 22 71 56 40

Neste utgave: 6.10.1995.

Annonser tlf: 22 71 92 20
Annonser fax: 22 71 92 38
Produksjon: Gan Grafisk.
Trykket på Cyclus, 100 prosent
resirkulert papir.

Natur & Miljø Bulletin er
medlem av Den norske
fagpresses forening, og
tilsluttet Fagpressens
redaktørplakat..

Begredelig bouquet

Bordeaux-vinene har en begredelig bouquet for tiden, så dårlig at franske veksportører frykter 30 prosents nedgang i salget. Miljøinteressen er såvisst ikke nede i noen bølgedal.

De siste par årene har det vært skrevet mye om nedgangen i miljøinteressen i den norske befolkningen. Men politisk engasjement skapes ofte av spesielle enkeltsaker.

De nesten utrolig omfattende protestene mot de franske prøvesprengningene viser at omsorgen for miljøet fortsatt er på topp i brede lag av befolkningen.

Hvordan kan vi forklare den stormende interessen for miljøet i en tid da den herskende trenden er at grønne verdier er gått av moten? Vi tror flere faktorer kan blinkes ut, blant annet:

Først og fremst er det en genuin irritasjon over fransk egenrådighet på et område som mange opplever som avgjørende for menneskeheten. Etter den kalde krigens endelikt, har det vært nedrustning, ikke-spredning av atomvåpen og stans i prøvesprengninger som har preget dagsordenen i øst-vest dialogen. Da oppfattes det som en hån av franskmennene å lovprise atomvåpenenes strategiske betydning. Presidenten ønsker europeisk uavhengighet fra USA og fransk storhet, men hans klamring til atomvåpnene er et simpelt trekk som kan få uhyggelige ringvirkninger. Frankrike er med på å legitimere prøvesprengninger også andre steder på kloden.

De franske atomprøvesprengningene gir dessuten folk en sjanse til å utøve noe konkret og betydningsfullt i sin streben for et bedre miljø. I en uoversiktlig verden, med tilsynelatende ubrytelige maktforhold, gjør det godt å velge bort camembert fra Normandie til fordel for ost fra Tine. Det er en handling som registreres i den franske eksportstatistikken, som til sjuende og sist lander på Chiracs bord.

Protestene gir også uttrykk for en bekymring for miljøet i områdene der sprengningene finner sted.

Men en annen, og mindre aktverdig grunn til at protestene mot prøvesprengningene blir så sterke, kan være at vi risikerer så å si ingenting ved å si «non». De gjennomsnittlige smaksløkene kjenner ikke forskjell på chilensk og fransk vin.

Mye tyder på at drivhuseffekten kan få katastrofale effekter for de samme øyene i Stillehavet som nå bombarderes av Frankrike. Men hvor mange er villige til å redusere bilbruken og droppe neste sydentur av den grunn?

Gjestekommentar

Energipolitikk med miljøprofil

Ragnhild Queseth Haarstad

Leder, energi- og miljøkomitéen

- Norge forbruker mer energi enn noen gang før.
- Norge pumper mer opp olje enn noen gang før.
- Bevilgningene til enøk og alternativ energi er dramatisk redusert.
- Regjeringen legger fram klimamelding der den forlater Stortingets mål om å stabilisere CO₂-utslippene.
- Arbeiderpartiet åpner for bygging av gasskraftverk i Norge.

Dette er noe av energistatusen høsten 1995. Det finnes alternativ til denne «tut og kjør»-politikken. Senterpartiet (SP) mener energipolitikken må legges om, og miljøhensyn tillegges langt større vekt.

Energiforbruket i Norge må stabiliseres, og på sikt reduseres. En omlegging av politikken må derfor starte nå, slik at vi i større grad bruker fornybare energikilder og øker utnyttelsesgraden. Derfor er de siste års nedprioritering av dette særlig uheldig. AP, Høyre og FRP har sørget for å redusere bevilgningene fra omlag 500 millioner i 1992 til vel 50 millioner i år.

Lønnsomme enøk-tiltak (tiltak som vil være mer lønnsomme enn å bytte ut ny vannkraft og gasskraft) kan frigi el-kraft som kan erstatte fossile brenslere i husholdninger, yrkesbygg og industri, og være et godt bidrag til å redusere CO₂-utslippene.

Satsing på enøk og nye, fornybare energikilder har et betydelig sysselsettingspotensial og gir mulighet til å utnytte lokale ressurser. Nye beregninger viser at en ved opprusting og utvidelser i eksisterende vannkraftsystemer, utbedring i fordelingsnett og enøk-tiltak hos sluttbrukere, vil ha behov for omlag 20 000 årsverk. Dess-

uten er det et stort potensial for sysselsetting ved å satse på alternative energikilder og utvikling av miljøteknologi.

Økt bruk av alternative energikilder i stedet for fossile brenslere vil også føre til reduserte CO₂-utslipp.

SP la i sommer fram en handlingsplan mot utslipp av klimagasser. Den viser at det er mulig å nå Stortingets CO₂-mål hvis det er politisk vilje til det. Tiltak på sokkelen og satsing på enøk og alternative energikilder er sentralt. I tillegg kommer tiltak innen samferdsel, skogbruk og avfallssektoren.

SP går inn for å stabilisere oljeutvinningen på 1994-nivå. En stabilisering av oljeutvinningen begrenser utslippene, og kan medvirke til høyere oljepriser på verdensmarkedet. Det kan gi lavere CO₂-utslipp globalt ved at energieffektivisering, utvikling av teknologi og økt bruk av alternative energikilder blir stimulert.

Dessuten må det gjøres mer for å redusere forurensningen fra petroleumssektoren, aktuelle tiltak kan være forbud mot faking på plattformen, gjenvinning av olje ved brønnboring/testing, krav om enøk og bruk av spesiell teknologi.

Vi går også mot at det bygges gasskraftverk med nåværende teknologi. Det må stilles krav om at energitilnyttelsen må bli bedre, og CO₂-utslippene lavere. Dessuten er lønnsomheten ved bygging av gasskraftverk så dårlig at det vurderes fritak for CO₂-avgift. Dette mener SP er uaktuelt.

I boka «Bærekraftig økonomi» blir det pekt på at det går an å gjøre langt mer for å prioritere miljøhensyn enn det regjeringen legger opp til, uten at dette på lang sikt vil få negative virkninger på sysselsetting, økonomi m.m. Det er nødvendig med en grundig debatt omkring disse spørsmålene.

Folkehelsa advarer mot Gardermoen

Statens institutt for folkehelse (Siff) advarer nå mot at utslippene fra driften av hovedflyplassen på Gardermoen vil forsterke problemene med drikkevannet. Siff kritiserer Statens forurensningstilsyns (SFT) behandling av utslippskonsesjonen.

N&M Bulletin

Ole P. Pedersen

SFT ga før sommeren utslipps-tillatelse til driften av hovedflyplassen på Gardermoen. Nå har klagefristen gått ut, og Nannestad og Ullensaker kommune og Norges Naturvernforbund har klaget SFTs avgjørelse inn for Miljøverndepartementet.

Men det er Folkehelsas re-

aksjon som vekker mest oppsikt. Statsinstitusjonen kommer med klar kritikk av SFT i et brev til Nannestad kommune.

I brevet slår Siff fast at utslippene, som folkehelsa i seg selv anser som ufarlige, vil føre til økt oksygenmangel i grunnvannet ved Trandum-området. Dette vil gjøre vannkvaliteten dårligere, noe som igjen kan føre til at grunnvannet ikke kan benyttes som drikkevannskilde. Stortinget har satt som mål at nettopp dette grunnvannet skal kunne bli drikkevannskilde for flere personer enn i dag.

Kritikk mot SFT

Siff kritiserer SFT for å ha tatt en avgjørelse som strider mot dette hensynet. Konsekvensen er at Nannestad kommune «bør benytte anledningen til å påvirke SFTs avgjørelse da den ser ut til å stride mot det ovenfornevnte hensyn», som det

heter i brevet.

Siff skisserer imidlertid en drastisk løsning: å fjerne alt overflatevannet som kan være forurenset fra Gardermoen. Siff mener det er «mer kritisk» at vannkvaliteten synker, enn at grunnvannstanden gjør det.

- Skaper ikke problemer

Assisterende direktør i SFT, Trond Syversen, sier til N&M Bulletin at utslippene fra driften av hovedflyplassen ikke vil skape problemer for drikkevannet, såfremt Oslo Hovedflylass A/S (OHAS) følger kravene til utslippstillatelsen.

Men det ligger en usikkerhet i at verken vi eller OHAS har dokumentert virkningene av jordensingen på lang sikt.

Syversen varsler at utslipps-tillatelsen kan skjerpes, hvis det er nødvendig.

Folkehelsa mener vannkvaliteten kan bli dårligere med

dagens utslippstillatelse. Hvordan ser SFT på det?

– Allerede under behandlingen av utslippsøknaden, var dette et problem vi vurderte. Siffs oppfatning deles ikke av andre fagmiljøer vi har vært i kontakt med. Mer vil jeg ikke si før klagen er behandlet.

– Har dere vært presset fra andre deler av forvaltningen eller politikerne, for å få igjen en utslippstillatelse?

– Vi har gjort vårt beste for å behandle saken raskt. Men utover det, har vi ikke følt oss utsatt for press i forhold til innholdet i tillatelsen og de kravene og vilkårene vi stiller, sier Syversen.

Klagene fra Naturvernforbundet og Ullensaker kommune er nå til behandling i SFT. Tilsynet vurderer om klagen skal tas til følge. Dersom det ikke skjer, blir klagen oversendt Miljøverndepartementet for endelig avgjørelse.



MIA er miljøansvar



99 MIA-programmet er bra!
Disse folkene går det an å snakke miljø med.
Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen

99 Ambisjonene i prosessindustriens MIA-program
er så bra at vi godt kunne ha formulert dem selv.
Dette burde andre lære av.
Heidi Sørensen, leder Norges Naturvernforbund

Sakset fra prosessindustriens HMS-rapport - «Miljø og Samfunn. En rapport om helse, miljø og verdiskaping i prosessindustrien»

MIA er prosessindustriens miljøansvarsprogram. Vi må innrømme at vi blir litt stolte av slike rosende ord, men vet samtidig at det forplikter.

Åpenhet og kontinuerlig forbedring på områdene helse, miljø og sikkerhet (HMS), er kravene MIA-programmet stiller til bedriftene som deltar. MIA-deltakelse er et kvalitetsstempel, men også en påminnelse om aldri å lempe på ambisjonene innen HMS-arbeidet. MIA-bedrifter måles etter åtte krav til driften, knyttet til; miljøledelse, miljømål, motivering, systematikk, kartlegging, åpenhet, informasjon, kundekrav.

Vil du vite mer om MIA?

Ta kontakt med Bård Haug, Prosess- og foredlingsindustriens Landsforening (PIL), Postboks 2724, St. Hanshaugen, 0131 Oslo, tlf. 22 96 10 00, faks. 22 96 10 99.

Økologisk landbruk gir milliardgevinst

Danmark kan spare milliarder av kroner ved å legge om hele landbruket til økologisk drift, viser en ny undersøkelse. En slik omlegging vil også tjene miljøet og helse-tilstanden i Danmark.

N&M Bulletin
Oddvar Lind

Dette er konklusjonen i en større undersøkelse som Danmarks største fagforbund, Specialarbejderforbundet (SID), har gjennomført. SID har 330 000 medlemmer, hvorav 20 000 er sysselsatt innenfor landbruk, skogbruk og veksthusnæringsen.

Ubetalt regning

– Vi har laget beregninger som

viser at det nåværende landbruket etterlater en stor, ubetalt regning. Disse samfunnsmessige kostnadene er det aldri før satt tall på. Det har vi nå forsøkt å gjøre ved hjelp av en rekke forskere, sier Steen Andersen, som er leder for SIDs land- og skogbruksgruppe.

– Merinntektene ved vanlig dyrking utgjør i dag 1500 kroner per hektar. Men tilbake står en ubetalt regning for forurensning av grunnvannet med pesticider og nitrat, et større energiforbruk og større helseskader enn ved et økologisk landbruk. Totalt utgjør samfunnets merutgifter ved det nåværende landbruket 4879 kroner per hektar, understreker han.

– Tallene er noe usikre, og SID vil derfor kreve ytterligere undersøkelser, legger han til. SIDs undersøkelse er laget av en rekke forskere, blant dem

økonomene Jesper Jespersen fra Roskilde universitetscenter og Henrik Hofman fra Arbejderbevægelsens erhvervsråd.

Rent drikkevann

– De skjulte kostnadene er blant annet prisen for å skaffe rent drikkevann og stoppe utslippene av nitrogen i framtiden. Kostnadene omfatter også en pris for å gjenopprette viltbestanden og landskapets rekreasjonsverdier, sier Andersen. Økonomene bak undersøkelsen setter også en pris på helseskadene: redusert forplantningsevne på grunn av østrogenliknende stoffer, salmonellaforgiftninger, kreft og allergi. Debatten om forurensningen av drikkevannet har rast i flere år i Danmark, og det er bed enighet om at den såkalte Vandmiljøplanen som ble vedtatt for noen år siden, ikke har ført fram. Det betyr blant annet at det vil koste flere titalls milliarder kroner å skaffe rent drikkevann i framtiden, hvis utviklingen fortsetter som nå.

– Det betyr blant annet at svinproduksjonen i Danmark må reduseres. Det trengs radikale tiltak for å begrense bruken av sprøytemidler og egen avgift på den type gjødsel som ikke suges opp i plantene. Det er også behov for en markant endring av matvarekontrollen, slik at matvarer holdes tilbake

fra markedet når det er mistanke om helseskadelige virkninger, foreslår Specialarbejderforbundet.

Flere sysselsatte

– Hvis ti prosent av bondene som går over til økologisk drift, vokser tallet på sysselsatte i landbruket med omlag 1500. Det skyldes i hovedsak at økologisk landbruk er mer arbeidsintensivt enn vanlig landbruk.

Imidlertid vil det bli færre bønder som driver med svinproduksjon, og en del slakterier vil også få færre ansatte i framtiden, heter det i undersøkelsen.

Øko-oppsving

Det økologiske landbruket i Danmark har hatt et kraftig oppsving de siste to – tre årene. Etterspørselen etter økovoarer har økt langt raskere enn eksportene regnet med. Det offisielle målet er nå at arealet av økologisk landbruk skal tido- bles de neste fire årene, til 200 000 hektar. Den danske regjeringen har nettopp bevilget 91 millioner kroner for 1996 for å bidra til at denne handlingsplanen blir realisert.

– I første omgang skal vi forsøke å dekke etterspørselen i Danmark. Men det er gode eksportmuligheter for økologiske produkter, og det er viktig at næringen innstiller seg på det, sier landbruksminister Henrik Dam Kristensen i en kommentar.

Hans syn deles av store grupper i det danske landbrukshierarkiet. Også her er det skjedd et klimaskifte på kort tid, ikke minst på grunn av alle giftskandalene og vannforurensningen i Danmark.

Svinaktig bra: Det er unødvendig å kaste skaftet på børsten selv om børstehodet er utslitt. Dette er tanken bak Helios nye tannbørster med utbytbar bust. Børstehodene som består av såkalt naturbust, laget av svin, skal være bedre for tannkjøttet enn vanlig nylonbust. De kjøpes i pakker på fire.

FREMTIDENS MILJØVENNLIGE BUSSETER I NORGE BLE VIST PÅ ENS

Batteribuss
Hybridbuss
Naturgassbuss



Men også fordeler ved busser med miljødiesel: Med lavgolv, i nærmiljø, som ekspress.

390 mill. personreiser årlig med buss i Norge, men store miljøgevinster innen transport ved bedre kapasitetsutnyttelse av busser.

NTL Norsk Transportbedrifters Landsforening

Økende trafikkproblemer i byene

Trafikkproblemene i byene vokser, selv i de såkalte miljøbyene. Byen er i ferd med å bli kvart, lyder rapporten fra Bergen.

Miljøbykonferansen
Jon K. Berg

Miljøbyene er Fredrikstad, Bergen, Trondheim, Tromsø og Gamle Oslo. Miljøarbeidet i tre av disse byene, Bergen, Tromsø og Gamle Oslo, ble presentert under miljøbykonferansen i Bergen 5. og 6. september. Den entydige konklusjonen var at trafikken er det desidert største miljøproblemet, og at ingen åpenbare løsninger er i sikte.

Det mest dramatiske utspillet kom fra Bergens byantikvar, Siri Myrvoll. Hun viste til at Bergen er usedvanlig rik på historiske spor.

– Den historiske utviklingen kan leses i bylandskapet, sa hun. Problemet er at det gamle gatenettet i byen verken er fundamentert eller dimensjonert for de trafikkmengdene det er i dag. I sentrum er gatenettet utvidet og gjennomgangstrafikk er ledet inn i de

bredeste gatene, almenningene, noe som har resultert i at brede trafikkårer har skåret av byens historiske tilknytning til havnen.

– Den gamle bykjernen er klemt inne av biltrafikk. Byen er bokstavelig talt kvart og har mistet sin egentlige kontekst, sa Myrvoll. Hun opplyste i tillegg at trafikkbelastningen resulterer i alvorlige skader på fundamentene, de sårbare fyllmassene som byen er bygd på og som er automatisk fredet etter Lov om Kulturminner.

- Pinlig!

Også i Tromsø er den økende privatbilismen et skjemmende element i miljøby-fasaden.

– Det er helt sentralt i vårt Miljøbyprogram at vi ønsker å dempe økningen i privatbilbruk til fordel for økt bruk av kollektive transportmidler, sa Tromsøs ordfører Erlend Rian.

Men Rians store bekymring er kollektivtrafikken, som ikke er attraktiv nok.

– Her er det så langt mellom liv og lære at det er direkte pinlig, sa han.

Roper på staten

Den manglende kollektivsatsingen i Tromsø skyldes ikke

lokalpolitikkerne, men staten, mente Rian.

– Mens staten på den ene siden understreker kollektivtransportens betydning for å nå en rekke miljømål, så mangler den økonomiske oppfølgingen fullstendig. Her henger ikke ting sammen – de henger snarere fra hverandre, som de sier i Kautokeino. Staten trapper ned sitt engasjement, snarere enn å øke det, sa han.

Han viste til at i år er det første året i en fem-årig nedtrapping av statstilskuddene som følge av en forventet effekt av anbud.

- Høyre verre

– Jeg tviler på at denne effekten kommer. Dette er ikke noe valgkampspill fra min side for å ramme den sittende regjeringen. Jeg er enda mer misfornøyd med mitt eget parti, sa

høyremannen Rian.

Også i en tredje av miljøbyene, bydelen Gamle Oslo, var det frustrasjon over den økende trafikken. Byråd for kultur og utvikling, Terje Kalheim, sa at hele en tredjedel av arealet brukes til transport. Her går det i asfalt og betong hvor du enn snur deg, og de store veianleggene utgjør uoverkommelige barrierer, blant annet mot sjøen.

– Trafikken har ødelagt bydelen, sa han.

Men nå skal alt bli bedre, hvis Kalheim og statens planer settes ut i livet. Gjennomfarts- trafikken skal bort. Første skritt ble tatt i sommer, da Ekeberg-tunnelen ble åpnet. Neste skritt blir en avlastningstunnel under Bjørsvika. Men fortsatt kan det bli mye biltrafikk igjen i Gamle Oslo.

Spritbussen kommer

Volvo presenterer i disse dager prototypen på det de selv kaller morgendagens miljøbuss. Bussen går på biologisk sprit som kan lages av landbruksprodukter.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnaes

ECB-bussen (Environmental Concept Bus) har heller ikke en tradisjonell eksplosjonsmotor. En gassturbin blir drevet

av biologisk sprit, ethanol. Resultatet er minimalt med støy, og bare en svak duft av sprit.

ECB-bussen er også utstyrt med elektronisk billettssystem, som gjør den mer effektiv i trafikken.

– Mens trafikken idag foregår primært mellom byer og forsteder, vil den gradvis flytte seg til å gå mellom forstedene fordi virksomheter flytter ut, sier Kerstin Sterner, vise-president i Volvo Bus, til den danske avisen Berlingske Tidende.

CIPAX KOMPEN

-gjør husholdningsavfall om til næringsrik jord.

Svane-merket kompostbeholder fra Dynoplast Cipax, produsert i slagfast resirkulerbar polyetylen, isolert med ekspandert polystyren. Beholderen har enkel betjening, god arbeidshøyde og fordelaktig tømmesystem gjennom skyveluken foran. Vedlikeholdsfri og 5 års garanti.



TEKNISKE DATA

Volum: ca 250 ltr
Høyde: ca 1000 mm
Diameter: ca 750 mm
Vekt: ca 30 kg
Isolering: ca 70 mm
Kapasitet: inntil 5 personer



DYNO

Dynoplast Cipax

1940 Bjørkelangen
Tlf. 63 85 66 55. Telefax 63 85 53 30

DAG, FREDERIC, KURT OG THORBJØRN!

SJEKK OSS. MILJØRAPPORTEN 1994 ER KLAR



Arbeidet med å gjøre selskapet vårt miljøvennlig og sikkert er en kontinuerlig prosess. I den nye rapporten kan du få nærmere informasjon om hvor langt vi er kommet.

JA, TAKK!

☐ Jeg ønsker å få gratis tilsendt Statoils miljørapport for 1994.

☐ Jeg ønsker å få flere eksemplarer av rapporten. Jeg ønsker ____ stk. tilsendt.



Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Send kupongen til: Statoil, 4035 Stavanger
Merk konvolutten: "Miljørapport 94"



Berntsen prioriterer miljøvern i byene

– Nå er det byenes miljøproblemer som må komme mest i fokus i miljøpolitikken. Naturvern, utslipp fra industrien og kommunale kloakkanlegg er ikke lenger de største utfordringene, sier miljøvernminister Thorbjørn Berntsen.

Miljøbykonferanse
Jon K. Berg

– Nå må vi i sterkere grad konsentrere oss om byene og de miljøproblemene som vi finner der, sa han under miljøbykonferansen i Bergen.

Berntsen var spesielt opp-

tatt av hvordan byene har est ut de siste årene. Han opplyste at de største byregionene i 1990 la beslag på 90 prosent mer grunnareal enn i 1960.

– Vi kan ikke lenger la byene ese fritt utover i landskapet, sa han.

I den forbindelsen nevnte han den nye kommuneplanen for Bergen som et positivt eksempel. Her legges det opp til fortetting av bebyggelsen langs en ny bybane som skal binde bydelene sammen. – Dette ser veldig, veldig fint ut. Bergen har laget en plan akkurat etter den lesten vi ønsker, sa Bernt-

sen, og lovte i samme slengen statlig støtte til bybanen, som vil koste minst én milliard kroner.

Mer generelt sa miljøvernministeren at de kommunene som har solide og gjennomførbare planer, får penger fra departementet.

Kritikk mot Opseth

Under den avsluttende paneldebatten i miljøbykonferansen, kom det for øvrig kritikk mot samferdselsminister Kjell Opseth.

Bergens varaordfører Ingmar Ljones (Krf) sa at det er vanskelig å få Opseth på banen i saker som angår miljøet i storbyene.

– Det mangler en sentral koordinering av miljømålene for byene. Kommuneene må få klare styringssignaler. Dessuten er for mye av samferdsels-

midlene ørekerket til veier, og vi kan dermed ikke bruke pengene slik vi ønsker, sa Ljones.

Det siste var miljøvernministeren helt enig i.

– Midlene til samferdselssektoren er for mye bundet opp i dag. Det ville være helt riktig å få større fleksibilitet i valg av transportformer, sa Berntsen.

Mindre parkering

I sitt foredrag oppfordret miljøvernministeren kommunene til å føre en streng parkeringspolitikk. Han viste til at mange europeiske byer anser restriksjoner på parkering som det mest effektive virkemiddelet for å redusere biltrafikken.

– Etter min mening bør vi nå vurdere å oppheve minstekravene til antall parkeringsplasser og i stedet innføre maksimumskrav i områder med god kollektivbetjening, sa han.

– Veinettet sprenges

– Hvis Vegdirektoratets prognoser om 35 prosents vekst i biltrafikken innen 2015 slår til, vil veinettet i Oslo øst ganske snart bli sprengt, sa Oslos vegsjef, Trond Bjørgan, under Miljøbykonferansen i Bergen.

Myndighetene forsøker nå å lede trafikken bort fra bydelen Gamle Oslo, som er et av landets fem miljøbyprosjekter. Første skritt er allerede tatt, med åpningen av Ekebergtunnelen i sommer. Neste punkt er ny tunnel under Bjørvika.

Men hva hvis trafikken øker så mye at tunnelene blir for små? Må da det gamle veinettet i Gamle Oslo igjen åpnes for gjennomgangstrafikk? Lød spørsmålene fra salen.

Bjørgan svarte at tunnelene ikke kan utvides når de først er bygget. Og han sa kategorisk nei til at det gamle veinettet igjen kan tas i bruk en gang i framtiden.

– Det er ikke mulig å bygge seg ut av alle kapasitetsproblemer døgnet rundt. Vi må ikke fristes til å bruke det eksisterende veinettet i Gamle Oslo som reservekapasitet, sa en bestemt Bjørgan.

 **LANDBRUKS
SAMVIRKET**
samarbeider
i Felleskontoret

TRANSPORTBEHOV?

VI TILBYR SEILINGER MELLOM ØST-NORGE/VEST-SVERIGE OG

- UK
- BENELUX/KONTINENTET
- IRLAND
- NORD-IRLAND
- SPANIA
- MIDDELHAVET

Gunstige og fleksible dør/dør transportløsninger for stykk gods og containere.

Ring oss for rater og informasjon.



LYS-LINE

Simonsen & Slang A/S
Drammensveien 126 A
P.O. BOX 295 Skøyen
0212 Oslo

Tlf.: 22 12 20 00
Fax: 22 44 02 89/55 08 10

Strengere miljøkrav for Norske Skog

Axel Springer-forlaget i Tyskland stiller nå enda strengere krav til sine leverandører. Norske Skog og andre må rette seg etter seks nye krav fra det tyske gigantforlaget. Og tyskerne akter ikke å stoppe med det.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Springer stiller disse seks kravene til sine underleverandører:

- Det skal ikke hogges mer skog enn det som blir plantet.
- Leverandøren skal vite at arts mangfoldet opprettholdes i det området tømmeret leveres fra.

- Det skal utvikles miljøkontroll av skogforvaltningen.
- Ansatte i skogsdriften skal læres opp i «bærekraftig» skogbruk.
- Firmaene skal vise respekt for urbefolkningen.
- Bedriftene skal ha åpenhet om sin egen drift, og si fra offentlig når noe går galt.

Kravene følges

Miljøansvarlig i Axel Springer, Florian Nehm, sier i et intervju med N&M Bulletin at kravene blir fulgt av leverandørene. Derfor har det fortsatt ikke skjedd at Springer har kuttet forbindelsen med en leverandør, fordi den ikke har fulgt selskapets miljøkrav. Men Nehm innrømmer at det skal svært mye til å bryte et samarbeid, selv om selskaper viser liten interesse for miljøspørsmålet.

– Vi har langsiktige samar-

beidspartnere. Men hvis en bedrift over lang tid ignorerte våre krav, så ville vi vurdere å avslutte samarbeidet, sier han. – Arbeidet har også ført til strengere innkjøpsstrategi hos våre leverandører.

Nehm mener Springers arbeid fører til at leverandørene selv vurderer når de skal si nei til tømmer som ikke er hogd på riktig måte.

Samtaler med Norske Skog

De første selskapene sluttet seg til Axel Springers nye miljøkrav i juli.

Nå i høst skal forlaget ha samtaler med blant andre Norske Skog, og Nehm regner med at selskapet følger opp de andre.

– Vi har ikke fått med Norske Skog ennå, men det er fordi vi har valgt å takle andre leverandører først. Vi er nå i ferd med å starte samtaler med Norske Skog.

Både finske og tyske papirleverandører kommer med i samme runde som Norske

Skog. Dette arbeidet blir offentliggjort på slutten av året.

Vil øke kravene

– Vil dere fortsette å øke kravene?

– Dette er jo en pågående prosess. Vi trenger i neste omgang forpliktelser for en bestemt innkjøpsstrategi. Der har blant annet Norske Skog offentlig sagt at de ikke vil kjøpe tømmer fra områder som er verneverdige.

– Har deres arbeid presset andre forlag til å bli mer miljøbevisste?

– Ja. Det er noen få store forlag i Tyskland, og de har gått sammen om en miljøkomité som er i konstante forhandlinger med papirleverandørene.

– Hvilken utvikling ser du for deg som resultat av deres arbeid?

– Vi vil øke kunnskapen i skogindustrien om biologisk mangfold. Slik kunnskap mangler i dag. Ut fra dette vil det komme nye strategier for skogbruket, mener Nehm.

OPPTATT AV MILJØ-SPØRSMÅL?



Ute etter fakta du kan slå i bordet med?

Nå er Statens forurensningstilsyns (SFTs) årlige rapport «Forurensning i Norge 1995» klar. Den gir deg en oppdatert oversikt over forurensningen i Norge, og beskriver internasjonale og nasjonale miljømål. Den oppdaterer deg også på kildene til forurensning, beskriver miljøtilstanden og perspektivene framover. Les og bli vis!



Rapporten kan du bestille i:
SFT, ekspedisjonen,
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo,
Tlf.: 22 57 34 00 – Fax: 22 67 67 06

Frosken forsvinner fortsatt

I Australia er nå 34 froskearter fastslått truet i løpet av 15 år, skriver Age. Ti froskearter er helt utryddet, og australske forskere spekulerer nå i om det kan være hullet i ozonlaget som resulterer til den voldsomme tilbakegangen.

Fagbevegelsen tar ansvar for miljøet

NKF har som første fagforbund i landet laget en egen miljøhandlingsplan. Vil du vite hva landets største fagforbund med over 216 000 medlemmer mener om miljøproblemene - ta kontakt på telefon 22 36 47 10.

75 ÅR



1920-1995

Norsk Kommuneforbund

**Betyr
mye av et
gode at vi kan
sløse det
bort?**

**Er vi i ferd med
å bli arrogante
i forhold
til våre
omgivelser?**

Knappt noe land i verden bruker mer energi enn Norge. Vinterens forbruk har vært svært høyt. For å dekke behovet, må Norge til tider faktisk importere strøm. Fortsetter vi på denne måten, kan vi glemme både dagens nivå på kraftproduksjonen såvel som prisnivå.

For de aller fleste husholdninger er det penger å hente på energi-effektiviserende tiltak. Det er mange som vil gi deg råd om hvordan du gjør det. Ikke alle råd er like gode.

Vi i Norges vassdrags- og energiverk ønsker å kvalitetssikre den enøk-informasjonen du får.

Derfor skal du se etter vårt nye merke når du mottar enøk-informasjonen i fremtiden. Spørsmål? Kontakt ditt regionale enøk-senter eller energiverk.

Doblet ozonhull over Antarktis på ett år

Ozonhullet over Antarktis er fordoblet på bare tolv måneder, og er nå like stort som Europa, melder FNs meteorologorganisasjon (WMO). Ozonlaget på den sørlige halvkulen er nå det tynneste som er registrert.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

I august ble ozonlaget over Antarktis omlag én prosent tynnere hver dag. Det er den raskeste reduksjonen av ozonlaget noen gang, skriver Daily Telegraph. Ozonhullet kommer til å være størst i slutten av september, ifølge WMO.

Faren for hudkreft øker

Ifølge forskerne betyr én prosent redusert ozonlag at faren for hudkreft og øyeforstyrrelser øker med opp til tre prosent på grunn av økt ultraviolett stråling, skriver The Guardian.

Ozonlaget over Antarktis er nå redusert med 30 prosent siden 1978. En rekke land har forpliktet seg til å fase ut KFK-gasser, de viktigste ozonned-

brytende stoffene. Men WMO advarer mot å tro at problemet er løst av den grunn. Ifølge meteorologene vil gevinsten spises opp av økte utslipp fra u-landene, såfremt disse ikke forplikter seg til reduksjoner.

Drivhusgasser har betydning

Ifølge FNs miljøprogram er det bare 25 prosent av verdens befolkning som er i ferd med å fjerne ozonødeleggende gasser, mens de resterende 75 prosent fortsatt har til gode å redusere utslippene.

– Vi ser også at temperaturen i atmosfæren betyr mye. Det blir mer drivhusgasser, noe som igjen fører til økt nedbrytning av ozonlaget, forklarer Geir Braathen ved Norsk institutt for luftforskning (Nilu) til N&M Bulletin.

Tynnere ozonlag fører også

til lavere temperatur i stratosfæren, som igjen skaper gode forhold for de ozonnedbrytende stoffene. Det er dermed ikke gitt at ozonhullet reparerer seg selv så fort som man til nå har håpet på.

Nei til metylbromid

Miljøkommissær i EU, Ritt Bjerregaard, tar nå til orde for at EU slutter å bruke stoffet metylbromid, som er en ozonnedbrytende gass.

– Metylbromid er den eneste ozonnedbrytende gassen som det ikke er noen utfasingsdato for i Montreal-protokollen, sier Bjerregaard til Reuter. USA har allerede vedtatt å fase ut metylbromid i løpet av seks år.

– Det er på høy tid at også EU tar denne utfordringen, sier miljøkommissæren.

Weatherford Norge A/S
4029 Stavanger
Tlf. 51 54 10 77



HAUGESUND MEIERI

ABBs kjerneområder knytter seg til produksjon, distribusjon, og bruk av energi.

Vi må få mer

ABBs virksomhet griper derfor direkte inn i de mest avgjørende miljøspørsmålene. Vår utfordring er, i nært partnerskap med våre kunder, å utvikle kunnskap og teknologier som utnytter energi og andre ressurser stadig

ut av mindre!

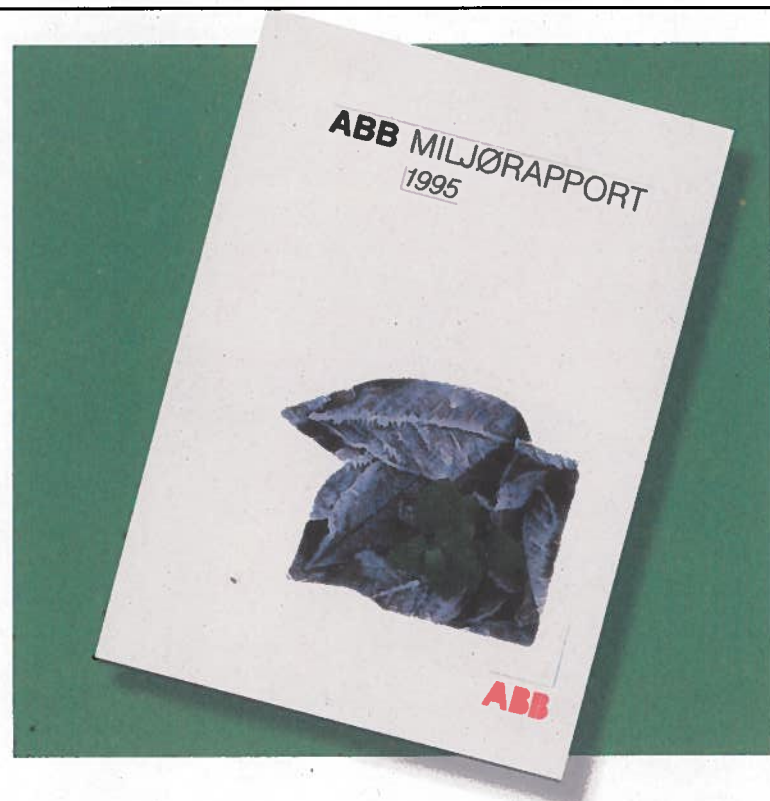
mer effektivt, slik at mer kan produseres av mindre og slik at negative miljøvirkninger reduseres eller elimineres.

Ja takk!
Jeg vil gjerne få tilsendt en kopi av ABB Miljørapport

Navn

Adresse

Fyll ut kupongen og returner på fax eller i posten til Asea Brown Boveri. (Merk konvoluttens 'Miljørapport').



Asea Brown Boveri
Informasjon og Samfunnskontakt
Bergerveien 12
Postboks 94, 1361 BILLINGSTAD
Telefon: 66 84 30 60
Telefax: 66 84 35 49

ABB

Ny tvil om spesialavfall til Herøya

Miljøverndepartementet vil ha utredet om det er forsvarlig å bygge et nasjonalt forbrenningsanlegg for organisk spesialavfall på Herøya.

N&M Bulletin
Reidar Evensen

De siste 15 årene har over 30 steder blitt vurdert som aktuelle

for å bygge et nasjonalt spesialavfallsanlegg. Men i den siste konsekvensutredningen fikk det halvstatlige selskapet Norsk Avfallshandtering AS (Noah) tillatelse til kun å vurdere to områder i Grenland: Herøya og Brevik.

I tillegg skal konsekvensutredningen beskrive det såkalte nullalternativet, det vil si hvilken konsekvens det får for norsk miljø dersom anlegget ikke

bygges.

«Risiko ved uhell i nærliggende virksomhet» var ett av to punkter Statens forurensningstilsyn (SFT) påpekte i sin innstilling til MD etter gjennomgang av Noahs konsekvensutredning og de 39 innkomne høringsuttalelsene. Det er faren for brann eller eksplosjon i Hydros ammoniakfabrikk som gjør at Direktoratet for brann og eksplosjonsvern (DBE) skal vurdere om det er forsvarlig å bygge et forbrenningsanlegg på Herøya.

SFT påpekte også at konsekvensutredningen heller ikke har klargjort etterbruk eller nedleggelse av et eventuell anlegg. Men her mener MD at de har gode nok opplysninger uten på be om en tilleggsvurdering.

Mange klager

I 25 av de 39 høringsuttalelsene påpekes det ett eller flere

forhold som ulike instanser mener ikke er godt nok belyst. Men bortsett fra bemerkningene fra DBE, har ikke SFT tatt til følge noen av de kritiske merknadene. Det er stor skepsis til anlegget, både lokalt og blant en rekke miljøvernorganisasjoner.

Når DBE har vurdert om det er forsvarlig å bygge et anlegg på Herøya, er det opp til MD å avgjøre om utredningsplikten er oppfylt, eller om det skal gjøres videre utredninger.

Hvis MD mener utredningsplikten er overholdt, er det opp til Noah, der staten har styreformannen, å avgjøre om et nasjonalt forbrenningsanlegg for organisk spesialavfall skal legges til Herøya eller Brevik.

Ifølge Noahs administrerende direktør, Ian Miller, vil den beslutningen tas i september/oktober.

UORGANISK SPESIALAVFALL

NOAH kan tilby en miljøsikker behandling av uorganisk spesialavfall.

Syrer, alkalier, metalloksyder og annet uorganisk spesialavfall, mottas for prosessering og slutttdisponering i et sikkert deponi på Langøya ved Holmestrand.

Ring, fax eller skriv til oss for ytterligere informasjon.



NORSK AVFALLSHANDTERING AS
Langgaten 19, Postboks 33, 3081 Holmestrand
Tlf.: 33 05 18 95 – Fax: 33 05 22 53

Mais-penn med logo ?

Aanonsen Import er totalleverandør av reklamegaver.

Vi har eget trykkeri og leverer miljøprodukter med trykk på 1-3 uker.

For mer informasjon ring 37 15 24 77



Økoprodukter

Økoprodukter AS, P.b. 1082 Hillevåg, 4004 Stavanger.
Tlf.: 51 88 08 80. Fax: 51 88 08 81.

– Norsk klima-forskning lite verdt

Norsk institutt for skogforskning (Nisk) er svært bekymret for Norges klimaforskning. Uten en «betydelig nasjonal finansiering», er Norge så å si ute av klimaforskningen, mener Nisk.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Det er i et brev til Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet at bekymringen kommer fram. Administrerende direktør Knut Fjulsrud påpeker at Norge henger langt etter når det gjelder forskning på hvordan klimaendringer virker på økosystemer i skog.

20 land sammen om forskning

Norge deltar i det europeiske forskningssamarbeidet COST, som samler over 20 land. Fjuls-

rud mener nå at Norges innsats på skogsiden, har ført til at Norges innsats i COST «nå ikke er et reelt samarbeid. Vi har for lite å tilby», påpeker Nisk.

En rekke land har satset mer på denne forskningen de senere årene, ettersom oppmerksomheten rundt klimaendringens konsekvenser for skogsystemene har økt.

Ni millioner

På grunn av dette ber Nisk nå om at Gunhild Øyanger og Thorbjørn Berntsen gir en «politisk avklaring på om vi overhodet skal involvere oss i klimaforskningen gjennom det europeiske samarbeidet».

Nisk ber om ni millioner kroner for å bygge opp forskningsapparatet, og mellom fire og fem millioner kroner i året for å drive forskningen videre.

Vage planer i fylkene

To skritt fram en ett tilbake. Det er konklusjonen etter en evaluering av Miljøverndepartementets tilskudd til miljøplaner i seks byområder. Det som trekkes ned, er at fylkesdelplanene er for vage.

Miljøbykonferansen
Jon K. Berg

Departementet ga i 1992 til 1994 støtte til samlet areal- og transportplanlegging i regionene Nedre Glomma, Nord-Rogaland, Forus, Hadeland, og til byene Steinkjer og Hønefoss.

Nå har konsulentfirmaet Civitas undersøkt hvordan det gikk med planleggingen. Første utkast av evalueringsrapporten ble presentert av sivilingeniør Njål Arge i Civitas under miljøbykonferansen i Ber-

gen. 60 personer er intervjuet i evalueringen.

Det mest positive var at miljøkonsekvensene av utbyggingsmønster og transportkommer på dagsorden i de aktuelle områdene enn tidligere. Blant annet ble næringstransporten satt under lupen, og utvikling av grøntarealer ble høyere prioritert enn før.

Ett skritt tilbake

På minussiden er det anført at flere kommuner hadde lite konkrete planer, og at formuleringene var vage.

Dessuten var den politiske oppslutningene om planene ujevne. I Nedre Glomma var det et «heroisk forsøk» på å få noe til, mens politikerne i Forus-området i Sør-Rogaland slo kontra underveis. Her falt kommunene tilbake til det gamle mønsteret med å lage egne delplaner, opplyste Njål Arge.

– Miljøvernere er ikke radikale nok

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen kritiserer Bærekraftig Økonomi-prosjektet til Alternativ Framtid og Naturvernforbundet for å være for svakt. Under Miljøbykonferansen kom det også sterk kritikk av Kjell Opseth.

Miljøbykonferansen
Jon K. Berg

I Bærekraftig Økonomi-prosjektet er det blant annet sett på hvilken virkning høye CO₂-avgifter har for hvor mye bilkjøring det vil være her i landet. En av konklusjonene er at økning i CO₂-avgiftene vil føre til at det blir solgt flere biler som bruker lite bensin. Dermed kan folk faktisk kjøre like mye eller til og med mer bil enn

før, samtidig som CO₂-utslippene reduseres.

I sitt foredrag kritiserte miljøvernministeren denne konklusjonen:

– Biltrafikk dreier seg om mye mer enn CO₂-utslipp. Biltrafikken betyr også annen luftforurensning, støy, trafikkulykker og stort arealforbruk. Bilen splitter byen og fortrenger men-

neskene. Byen må vinnes tilbake til fotgjengerne, slik vi har sett på Rådhusplassen i Oslo. CO₂-avgiften er viktig – men mange flere virkemidler må settes inn.

- Vi vet det

Prosjektkoordinatør Pål Froyn Jepsen i Alternativ Framtid sier til N&M Bulletin at forfat-

terne av boka «Bærekraftig økonomi», har vært klar over den begrensningen Berntsen peker på.

– Men i bunn og grunn er vi i dette prosjektet opptatt av forbruk av naturressursene, og da spesielt de fossile reservene. Derfor har problemstillingen dreid seg om CO₂-utslippene, sier Jepsen.

Reingjerder dreper ryper

Årlig drepes det minst to ryper per kilometer reingjerde i Finnmark, viser en undersøkelse fra Norsk institutt for naturforskning (Nina).

Reingjerder forårsaker størst dødelighet hos rype på etterjuls vinteren og vårparten. Endel av individene er fugl som skal reproducere.

I motsetning til jakt representerer gjerder og kraftledninger feller som dreper fugl gjennom store deler av året innen avgrensede områder. Jakt skjer over store områder og er begrenset til noen få måneder om vinteren. Nina utelukker ikke at det er så mange gjerder at det noen steder har negative virk-

ninger bestanden.

Fugl som lever under subarktiske og arktiske forhold er tvunget til å være aktive for å skaffe seg mat, selv når det ikke er dagslys. Nina regner dette, og spesielle værforhold, som mulige årsaker til at fuglene kolliderer mer enn de ellers ville ha gjort.

Internkontroll og kvalitetssikring

Kvalitetsbevisste bedrifter er gode bedrifter – og gode forsikringskunder.

Internkontroll av Helse, Miljø & Sikkerhet er en naturlig og viktig faktor i arbeidet med total kvalitet i bedriften. UNI Storebrand ønsker å være din samarbeidspartner i kvalitetsarbeidet.

 UNI STOREBRAND



NATURLIG INSTINKT

Skal vi vokse på olje og gass må vi arbeide i nærkontakt med naturen. Det krever kompetanse og respekt. For Amoco faller dette helt naturlig.

ENS

AMOCO

Hovedsponsor Environment Northern Seas 1995

Nyttig dyr truet

Blodigler er stadig viktige for legevitenskapen. Her i landet er arten truet fordi leveområdene ødelages.

Ødeleggelsen av leveområder er årsak til at blodiglen idag regnes som en truet art i Norge, melder Direktoratet for naturforvaltning (DN). For litt over 100 år siden var blodiglen vanlig i folkemedisinen. Dette gjorde at arten gikk sterkt tilbake også den gangen. Eksempelvis ble 57 millioner igler importert til Frankrike i 1832.

Blodiglene ble tidligere brukt til årelating. I dag har legevitenskapen fattet ny interesse for disse dyrene. Iglene blir brukt til behandling av kreft, åreforkalkning og blodpropp. I forbindelse med påsynging av fingre og tær brukes iglenes spytt, som inneholder et stoff som får blodet til å størkne.

Blodiglene holder til i grunne næringsrike myr- og skogstjern.

Kraftig økning i CO₂-utslippene

WorldWatch Institute frykter at verdens utslipp av klimagassen karbondioksyd (CO₂) kommer til å stige raskt. Miljøinstituttet mener drivhuseffekten skyter fart. Samtidig er deler av Europa nå rammet av voldsom tørke.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

1994 kommer på tredje plass på listen over verdens CO₂-utslipp i løpet av et år. Men WorldWatch varsler i en ny rapport at utslippene kommer til å øke fortsatt, med mellom én og to prosent i året, skriver avisen Information.

Utviklingen er stikk i strid med det verdens klimaforskere anbefaler. FN's klimapanel

mener CO₂-utslippene må reduseres med over 60 prosent, for at en global klimakatastrofe skal unngås.

WorldWatch-rapporten kommer bare noen måneder etter at verdens miljøvernministre ble enige om å forhandle fram en avtale som skal redusere CO₂-utslippene i i-land.

Skyter fart

David Roodman ved WorldWatch sier til The Guardian at klimamålinger over hele verden tyder på at oppvarmingen nå har skutt fart, på grunn av den stadig økende mengden av drivhusgasser i atmosfæren. Alt tyder derfor på at vi står overfor store, globale klimaendringer, mener WorldWatch.

To viktige årsaker er at den såkalte Pinatubo-effekten er i ferd med å forsvinne og at det økonomiske sammenbruddet i Øst-Europa er over. Et voldsomt vulkanutbrudd på Pinatubo i 1991 har antakelig senket jordens globale temperatur i to – tre år.

Sterk tørke

Europa rammes samtidig av stor tørke. I England opplever britene den tørreste sommeren siden målinger startet for 250 år siden. En tredjedel av innbyggerne får totalforbud mot hagevanning.

I Nederland er det tørke i flere områder, og nedbøren har bare vært en tredjedel av det normale i sommermånedene. Også i Spania er det vannmangel, og ifølge Reuter kan den spanske sommeren bli den varmeste og tørreste på flere hundre år.

Det er også rekordaktivitet for orkaner og tropiske syklo-ner på den nordlige halvkulen, ifølge avisen Age.

Miljøkalender

25. september: Prosjekt Alternativ Framtid 10 år. Seminar i Oslo om avslutningen av AF. Mer info: 2218 1170.

2. oktober: Stortingets høstsesjon starter.

3. oktober: Norge i det globale drivhuset. Konferanse i Oslo, arrangert av Econ og Fridtjof Nansen institutt. Mer info: Econ v/Jan Arild Snøen, 2242 4250.

3. oktober: Skogøkologi og flersidig skogbruk. Seminar arrangert på Hellerud av bl.a. Oslo og Akershus skogsekskap og Nisk. Mer info: 6397 8310.

5. – 6. oktober: Spesialavfallskonferansen 1995, Bergen. Arrangert av Norsav, SAO og Norsas. Mer info: Marit Bjerke, 2273 0840.

7. oktober: Grand Solar Challenge. Internasjonalt symposium i Tokyo om solenergi. Mer info: +81 3 3508 2280.

9. – 10. oktober: Konferanse om biologisk mangfold. Arrangeres i Oslo, av Norsk biologforening og Samarbeidsrådet for naturvernsaker. Mer info: 2285 4626.

9. – 14. oktober: Årsmøte for Friends of the Earth International, Togo.

10. – 11. oktober: Presseseminar om samferdselspolitikk, Bergen. Arrangert av Samferdselsdepartementet.

Mer info: 2234 8196.

15. – 20. oktober: Europeisk seminar om bærekraftig turisme i vernede områder, Castleton, England. Mer info: 09544 – 1433 620 373.

6. – 17. november: Parts-konferanse om konvensjonen for biologisk mangfold, i Indonesia.

8. – 9. november: Seminar om hydrogeologi og miljøgeokjemi, Trondheim, arrangert av Norges geologiske undersøkelser.

8. – 9. november: Seminar om «grønn turisme». Arrangert av Den norske turistforening.

9. – 10. november: Det 5. seminaret om hydrogeologi og miljøgeokjemi, arrangert av Norges geologiske undersøkelser i

Trondheim. Mer info: Åse Slind, 7390 4011, eller Ase.Minde@ngu.no.

13. – 15. november: Internasjonal konferanse om miljø og bærekraftig utvikling i Baltikum. Arrangert av Stockholm environment institute, i Nyköping. Mer info: +46 – 8 723 0260.

11. – 15. desember: FN's klimapanel møtes i Roma, for å godkjenne panelets andre rapport om globale klimaendringer.

2. – 3. februar: Miljøheimens rådskonferanse.

Takk for støtten!

Kværner Installasjon a.s

MiljøKompetanse AS

Environmental Management Consultants

Det grønne kontor med kvalitetsprodukter som tar hensyn til miljøet

**AS Denofa og Lilleborg Fabrikker**

Postboks 4236 Torshov
0401 Oslo
Tlf: 22 89 50 00 Fax: 22 895080
Leverer kontorrensjøringsprodukter som er skånsomme mot miljø

Neptun Plast AS

Nedre Rommen 7
0988 OSLO
Tlf: 22 105442 Fax: 22 210336
Leverer permer/brevordnere og kontorrekveslita i miljøriktig PP plast.

Stora Papyrus Norge AS

Postboks 4207 Torshov
0401 Oslo
Tlf: 22 710171 Fax: 22 154833
Leverer svanemerket finpapiir/kopipapir

Ranx Xerox AS

Postboks 905
1301 Sandvika
Tlf: 66 986800 Fax: 66 986856
Leverer kopimaskiner og telefax med miljøriktige materialer og lavt energibruk, designet for gjenvinning

Staedtler Norge AS

Drammensveien 131
0277 Oslo
Tlf: 22 434310 Fax: 22 434575
Leverer skriveredskaper med refill uten miljøskadelige stoffer

Hewlett-Packard Norge AS

Postboks 60 Skøyen
0212 Oslo
Tlf: 22 735600 Fax: 22 735621
Leverer EDB-maskiner, PCer og skrivere med miljøriktige materialer og lavt energiforbruk, designet for gjenvinning.

Hvor blir plutoniumet av?

Systemet som skal hindre at plutonium kommer på avveie, fungerer ikke. Fire kilo er nok til å lage en atombombe. USA er kritisk til dagens system.

USA er bekymret for hvor alt plutoniumet, som kommer fra verdens atomkraftverk, tar veien. US Congress Office of Technology Assessment (OTA) mener Det Internasjonale atomenergibyrået (IAEA) ikke har mulighet til å vite om plutonium kommer på avveie. OTA viser til et stort resirkuleringsanlegg for plutonium i Rokhasho i

Japan. Dette anlegget ble bygget uten at IAEA engang visste om det, skriver bladet New Scientist.

IAEA har som oppgave å kontrollere sivile atomkraftverk i land som ikke har atomvåpen, og som i tillegg har undertegnet ikke-spredningsavtalen. OTA mener den svake kontrollen setter en farlig lav standard for land som er politisk ustabile.

-- Desto mer vanlig plutonium blir som drivstoff, desto mer blir det spredd sier Paul Leventhal ved Nuclear Control Institute.

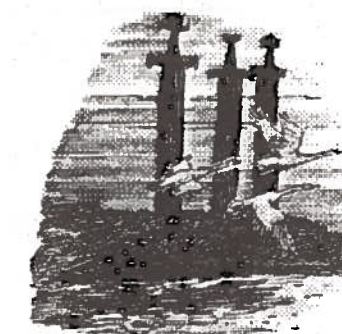


Stavanger kommune

Godt miljø og trivsel i Stavanger

- også befolkningens ansvar

Stavanger kommune er kommet langt med å tilrettelegge for en bærekraftig samfunnsutvikling. Nå er det viktig å få folk flest til å bruke kommunens tjenester og følge våre råd om miljøvennlig atferd.



Egne miljosider i Lokalveiviseren er et av virkemidlene. Her kan våre innbyggere få brukerveiledning om alt fra praktisk og riktig kildesortering til opplysninger om hva man gjør hvis man er engstelig for høye radonkonsentrasjoner i sin egen bolig.

Trivsel i en ren og vakker by!

Strid om boikott av franske varer

Greenpeace går ikke inn for boikott av franske varer, og er på kollisjonskurs med de andre norske anti-atomorganisasjonene.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

– Vi vet at 65 prosent av befolkningen er imot prøvesprengningene. En boikott vil også ramme dem, og virke mot sin hensikt, sier Melanie Morzaria i Greenpeace International, i et intervju med Aftenposten.

Generalsekretær i Naturvernforbundet, Dag Hareide, er leder for Arbeidsutvalget mot franske atomvåpensprengninger. Han mener den franske motstanden mot prøvesprengningene er oppstått på grunn av at handelsboikotten begynner å virke.

Aksjonene må fortsett, sier Hareide.

– Franskmennene merker nå

at de har verden i mot seg, sier han.

Effektivt

Hareide peker på at boikott er en effektiv aksjonsform som er vanskelig for myndighetene å skjule.

– Vi fikk 10 000 til å demonstrere på landskampen mot Frankrike på Ullevål. Dette sensurerte franske tv-kanaler. En effektiv boikottaksjon er ikke så enkel å håndtere for dem.

Harald Sævereid i Greenpeace Norge er ikke like kategorisk som sine internasjonale kollegaer når det gjelder boikottsspørsmålet.

– Det er ikke den oppgaven vi vil prioritere, men det er heller ikke riktig at vi er imot boikott, sier han til N&M Bulletin.

Sævereid mener det er riktigere å jobbe med direkte aksjoner og å sette igang underskriftskampanjer og debatter.

Leker selges som før

Statens forurensningstilsyn (SFT) ser ingen grunn til å stoppe salg av PVC-leketøy i Norge. Greenpeace mener SFT stiller seg bak industrien.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

– Det er ikke behov for en endret politikk når det gjelder salg av plastleker her i landet, skriver Prosess- og foredlingsindustriens landsforenings blad, PIL-Aktuelt.

Bladet refererer et brev fra SFT til Miljøverndepartementet. SFT mener leketøy som selges i Norge er underlagt et strengt regelverk med hensyn til risiko for eksponering av helseskadelige stoffer.

Helseskadelig?

I det siste har det vært flere oppslag i avisene om at helseskadelige barneleker selges fritt.

Oppslagene har for en stor del vært basert på påstander fra Greenpeace om at flere av tilsetningsstoffene som brukes i plast

er dokumentert helse- og miljøskadelige.

PVC skadelig fra vugge til grav

– Ingen kan forklare seg bort fra at det er gift i PVC, sier Greta Talleraas i Greenpeace til N&M Bulletin.

Hun mener leketøy er viktig som signalsak, og at SFT ved å tillate slikt salg, stiller seg bak industrien.

– Vi gir barna våre giftige leker. Kanskje barnet ikke skades under bruken av leketøyet, men produksjonsprosessen er skadelig, og lekene bør betraktes som spesialavfall i det øyeblikket de skal kastes, sier hun.

Talleraas mener SFT skjuler seg bak at norsk PVC-industri forsøker å kutte redusere mengden av tungmetaller og giftige mykgjørere, såkalte phtalater, i produktene sine.

– Isolert sett er dette prisverdig, men egentlig er det bare et kosmetisk grep som kan føre til at det blir solgt mer PVC. Da forsvinner jo miljøgevinsten, sier hun.

Forsøk på gnagere har vist at mykgjørerne er kreftfremkallende, selv om dyrene er mer motstandsdyktige enn mennesker.

Vitale organer kjøpes

Selskinn er ikke lett å omsette for Canada. Likevel er selfangsten tredoblet på New-Foundland, melder den svenske avisen MiljöAktuellt. Årsaken er at asiatiske kjøpere vil ha kjønnsorganene til bruk i diverse potensfremmende produkter.



En bred natur- og miljøvernorganisasjon

DEBATT

Heidi Sørensen, leder
Naturvernforbundet

Naturvernforbundet er den eneste samlende, brede natur- og miljøvernorganisasjonen i Norge. Det er vårt varemerke.

Rasmus Hansson skriver i en gjestekommentar til N&M Bulletin 8. september at det ikke må oppstå tvil om at Naturvernforbundet først og fremst verner natur. Hansson mener at det er et problem for Naturvernforbundet at miljøvern er et altomfattende tema, og at hver samfunnssektor driver med noe som er miljørelevant. Når Naturvernforbundet har bredde i sitt miljøarbeid, mener Hansson at vi mister vår identitet som en verneorganisasjon.

Debatten er ikke ny. Det har eksistert drakamper mellom grupper som har vært engasjert i forskjellige deler av miljøarbeidet i Naturvernforbundet lenge. Best huskers sikkert mange prioriteringsdebattene på

slutten av 80-tallet mellom klassisk naturvern kontra forurensningsarbeid. På 90-tallet har denne debatten dreid seg om ressursforvaltning og bærekraftig bruk kontra vern.

Personlig har jeg ikke hatt sansen for noen av debattene. Jeg oppfatter det som soleklart at Naturvernforbundet har oppgaver innenfor alle områdene. Formålsparagrafen er også et uttrykk for den bredden vi skal ha: «Naturvernforbundet vil arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen. Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.»

Spørsmålet om Naturvernforbundet skal jobbe med klassisk naturvern, bærekraftig bruk eller mot forurensning må alltid bli utvidet Ole Brummsvar: Ja, takk alt sammen. Det er en forutsetning for Naturvernforbundet å holde på den bredden om vi skal vokse og få økt innflytelse. Alle som vil arbeide med natur- og miljøvern, uansett om engasjementet deres er i forhold til miljøgifter, forurensning, forbrukerspørsmål, oljeboring eller bar-skogvern, er hjertelig velkomne.

Hansson skriver at vi ikke må «tape av syne at i bunn av alt miljøvern ligger det å sikre artene og deres leveområder mot skadelige inngrep».

Nettopp fordi vi ikke vil tape dette av syne, arbeider vi for eksempel mot miljøgifter som kan true forplantningsevnen til flere dyrearter. Og fordi vi vil sikre livsgrunnlaget og mangfoldet for framtidige generasjoner er oljeutvinnings-tempoet og drivhuseffekten prioriterte oppgaver.

Hansson mener at det klas-

siske naturvernet ikke blir godt nok ivaretatt i Naturvernforbundet. Det er et sterkt signal, som jeg som leder i forbundet tar alvorlig. Klassisk naturvern er både historisk og i den aktuelle politiske situasjonen en bærebjelke i Naturvernforbundets arbeid. Det må ikke herske tvil om Naturvernforbundets troverdighet i vernesaker.

Spesielt alvorlig er det at signalene kommer i Naturvernåret, hvor forbundet har prioritert naturarven som et av to satsingsområder. Naturvernforbundet har hatt debatter om hvalfangst og marint vern som Hansson kommenterer, det må forbundet klare uten at vår troverdighet som verneorganisasjon skal bli trukket i tvil.

Arbeidet for å sikre naturarven er en bærebjelke for forbundet, og Naturvernforbundet skal være den ledende verneorganisasjonen i Norge. Det skal vi klare fordi det er vårt mål, men også fordi vi er den eneste samlende, brede natur- og miljøvernorganisasjonen i Norge.



DET NORSKE VERITAS
1322 HØVIK
TLF: 67 57 99 00



Uglandgruppen



Anders Utkilens Rederi as

Takk for
støtten!

Avisretur A/S
Pb. 335
1473 Skårer
Tlf.: 67 97 27 80



Philips Lighting
PHILIPS

M Møklegaards
Trykkeri AS

Snøhetta
arkitektur+landskap a.s.

Renovasjon og
Container utleie A/S

SILFAS

SLOVÅG
Industriservice AS

Unik
FILTERSYSTEMER AS

- Galt å stenge Svensk a-verk

Percy Barnevik, toppsjef i det svenske milliardkonsernet ABB, mener det vil være helt galt, ut fra miljøgrunner, å stenge svenske kjerne-kraftverk. – Svensk atomkraft er ekstremt sikker, sier Barnevik på spørsmål fra N&M Bulletin.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Barnevik går dermed med full tyngde inn på atomindustriens side i den svenske kampen om atomkraftens framtid. I en folkeavstemning har svenskene stemt for å legge ned de sju atomkraftverkene, noe atomindustrien nå kjemper kraftig imot.

Barnevik sa på en presse-

konferanse under ENS-messen i Stavanger, at vestlige myndigheter bør se på hvilke tiltak i andre land, blant annet Øst-Europa, som vil gi størst miljøeffekt. Miljøvern er blitt for dyrt i Vest-Europa, var i praksis Barneviks budskap.

- Galt å legge ned

– Mener du at svensk atomkraftverk ikke bør legges ned? – Fra alle synspunkter, også miljøets, vil det være galt å legge ned svenske atomkraftverk nå. De er ekstremt sikre.

– Uansett hva du setter inn i stedet, vil det være en større byrde for miljøet, mener Barnevik.

Han understreker imidlertid at han ikke ønsker at voksende energimarkeder i sør skal benytte atomkraft. Men er verket først på plass, bør det utnyttes til det fulle, hevder ABB-lede-

ren.

Satser i Litauen

ABB er et av flere svenske selskaper som har brukt penger på å forbedre sikkerheten ved atomkraftverket Ignalina i Litauen, regnet som et av verdens mest usikre. Men Barnevik vil le på spørsmål ikke love å bruke pengene på å legge ned atomkraftverket.

– Vi ønsker å bygge et skjold rundt reaktoren, sette på filter for å redusere risiko og trene folk i sikkerhetsarbeid. Jeg vil ikke flydd i en jumbo hvis piloten ikke hadde spist på flere dager, sa Barnevik.

Han mener europeiske land ser alt for nasjonalt på miljøproblemen. Industrilederen mener kravene til utslipp nå er så strenge i Europa, at det er ulønnsomt å satse enda mer her. I stedet må fokus rettes på utviklingslandene, hvor utslippene er betydelig større.

Franske dråper på retur i Norge

Det selges færre franske varer på Vinmonopolet. Rødvinsdrikkene er trolig de mest boikottbevisste, mens cognacelskerne mangler alternativer. I Sverige har boikotten hatt enda sterkere effekt.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Boikottaksjonene mot franske varer begynner å virke.

Sammenlignet med august ifjor solgte Vinmonopolet 82 000 liter mindre vin og brennevin fra Frankrike.

Totalt er dette en nedgang på 14,5 prosent.

– Vi regner med at dette skyldes reaksjoner på Frankrikes atompolitikk, selv om vi ikke kan bevise at hele nedgangen skyldes dette, sier markeds-konsulent i Vinmonopolet, Kaj Taihaugen, til N&M Bulletin.

Mangler alternativer

Taihaugen opplyser at nedgangen er størst når det gjelder rødvinn (34,8 prosent).

– Cognac og dyr hvitvin ser ut til å holde stand, men det skyldes nok først og fremst at kundene mangler alternativer, sier han.

Ettersom den første franske prøvespisingen først ble foretatt i begynnelsen av september, tror Taihaugen at det

kan komme sterkere reaksjoner fra Vinmonopolets kunder i tiden som kommer.

50 prosent i Sverige

Mye tyder på at svenskene er mer boikottbevisste enn nordmenn. Det svenske Systembolaget har ikke augusttallene klare, men kan melde om 24 prosents nedgang i salget av fransk vin i juli. Dette utgjør tilsammen 330 000 liter.

– Den siste uken har vi imidlertid registrert en nedgang på 50 prosent, sier informasjonssjef Lennart Agen til N&M Bulletin. Også i Sverige er det først og fremst rødvinnene som blir rammet, og da særlig vin i 60 – 70 kroners klassen.

Takk for støtten!

Industrimiljø
gruppen
Rensing - kjøling - kartlegging av inneluft

Støpte produkter i toppklasse
Høy teknologi og solid produkt-kunnskap!
MANDAL CASTINGS A/S
Buøy - Pb. 173 - N-4501 MANDAL
Telefon: (47) 38 26 22 33
Telefax: (47) 38 26 53 66

Apotekene
i Trøndelag

UNI STOREBRAND SPAR

Rieber & Søn
Konsemet

ISO Industriservice A/S
PB 1809 Vika
0123 Oslo
Tlf: 22 416622
Fax: 22 414197

Tønsberg Godslinjer
PB 119
3100 Tønsberg
Tlf: 33 313188
Fax: 33 310820

Farmand Renovasjon AS
Vollveien 3, Postboks 1251 Trondheim, N-3105 Tønsberg

KILDE-SORTERING
for
FREMTIDEN



BERGEN KOMMUNE
Renholdsverket
Tlf: 55 56 79 00

RECO
miljøservice as

- Miljøriktig renhold tilpasset kunden
- Argo Sheen tepperens for bedre innemiljø
- Allaway sentralstøvsugere
- Thotex impregnering / antigraffiti til kunder i næringsindustri og ved graffiti-problem

Fabrikkgaten 8
5037 Solheimsvik

Tlf: 55 29 52 90
Fax: 55 20 09 08

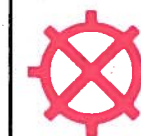
Den sterke
hvite miljø-
vennlige bygg-
isolasjonen

Sundolitt®



fra
Brødr. Sunde as
Hovedkontor Ålesund:

P.b. 8115, Spjelkavik
6022 Ålesund
Telefon: 70 14 29 00 -
Telefax: 70 14 34 10



ESSELTE

RS 50 heter det!



Retursystemet som skal ta vare på verdien i håndtørkepapiret ditt etter at det er brukt

En kort bakgrunn

Som en av de største produsentene av tørkematerialer i Europa, er Mølnlycke, Tissue veldig opptatt av miljø. Det er derfor med spesiell stolthet at vi som første leverandør kan presentere et retursystem* for håndtering av håndtørkepapir innenfor storforbrukermarkedet. Systemet går under betegnelsen RS 50 som står for ReturSystem 50.

Nå er ikke resirkulering av papir noe nytt. Emballasje, aviser, datalister o.s.v. benyttes i stor grad i produksjon av papir. Innhenting og resirkulering av tradisjonelle håndtørke kvaliteter har imidlertid ingen tidligere foretatt, mye på grunn av lav verdi på avfallet.

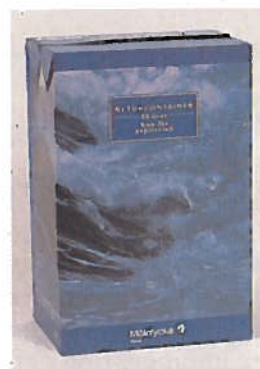
En grunnleggende forutsetning for vårt innhentings-system er nettopp den høye kvaliteten på fibrene i våre tørkematerialer. Høy kvalitet på fibrene gir avfallet høy verdi som råvare i produksjon av nytt papir.

Vi snakker om en kvalitet som er praktisk talt like god som fibrene rett fra tømmerstokken. Det ville være synd om denne råvaren skal fortsette å gå til spille.

Slik fungerer det

Bestill M-Tork og du mottar en kartong som inneholder 6 ruller M-Tork og 2 flatpakkede returcontainere. Sammen med transportforpakningen er disse tre containere nok for å romme avfallet av de 6 rullene med høykvalitets håndtørkepapir. Avfallscontainerne henges enkelt opp på veggen med monteringsbrakett. Ved full container pakkes denne enkelt sammen og hentes inn etter avtale om avfallshåndtering. Avfallet behandles separat og bringes til vår egen fabrikk i Sverige for produksjon av nytt papir.

Kort sagt; RS 50 representerer et enkelt, miljøvennlig og også et mer økonomisk alternativ for deg og din bedrift! Ring gjerne og spør oss om hvordan!



* Systemet er idag tilgjengelig gjennom direkte avtale med Mølnlycke, Tissue i Oslo-området. Ytterligere informasjon kan fås ved å ringe vårt hovedkontor på telefon 22 19 63 10.